

Doç. Dr.
Mehmet Erkan

Doç. Dr.
Cemal Elitaş

Yrd. Doç. Dr.
Oğuzhan Aydemir

Osmanlı'da Vakıf Muhasebesi ve Lala Sinan Paşa Vakfı Muhasebe Örneği

Doç. Dr. Mehmet ERKAN

Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ

Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan AYDEMİR

Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF

Özet

Vakıfların, İslam devletlerinde VIII. Yüzyılın ortalarından XIX. Yüzyılın sonlarına kadar iktisadi ve sosyal yaşamda önemli etkileri olan sosyal ve dini bir kurum olarak varlığını koruduğu görülmektedir (İslam Ansiklopedisi, 13.cilt, vakıf maddesi). Osmanlı devletinde de vakıfların toplumsal etkinlikleri nedeniyle hemen her şehirde birden çok vakfın olduğu kayıtlardan tespit edilmektedir.

Afyonkarahisar bölgesinde de Osmanlı dönemine dayanan çok sayıda vakıf bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Lala Sinan Paşa Vakfıdır. Bu vakıf Afyonkarahisar Sinanpaşa ilçesinde Sinan Paşa tarafından tesis edilmiş olup Sinan Paşa'nın türbesi de (Öl: 932/1526) vakıf külliyesinin içerisinde yer almaktadır (Gönçer, 1991, 226).

Vakfın, gelir ve giderlerinin kaydedilmesinde Osmanlı devlet muhasebesi olan Merdiven Yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmamızda Sinan Paşa vakıf kayıt örneği ele alınarak vakıflarda uygulanan muhasebe sistemi incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Vakıf, Vakıf Muhasebesi, Osmanlı Vakıf Muhasebesi.

JEL Kodları: M 40, M 41, M 49.

Abstract (Foundation Accounting in Ottoman Empire and Lala Sinan Paşa Foundation Accounting Example)

It is seen that foundations continued their existence from the middle of VIII. century to the end of XIX. century as social and religious institutions having important impacts on economical and social life (İslam Ansiklopedisi, Vol. 13, foundation item). It is determined by means of records that because of social activities of foundations in Ottoman Empire, there were more than one foundation in almost every city.

There were also many foundations in Afyonkarahisar region in Ottoman Empire era. One of these is Lala Sinan Paşa Foundation. This foundation was founded by Sinan Paşa in Sinanpaşa, Afyonkarahisar. The sepulcher of Sinan Paşa is inside of this foundation social complex (Gönçer, 1991, 226).

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

Stairs method, Ottoman state accounting system, was used for recording income and expenditure of foundation. In this study, we analyzed the accounting system used for foundations through Sinan Paşa foundation record sample.

Key Words: Foundation, Foundation Accounting, Ottoman Foundation Accounting.

JEL Classification: M 40, M 41, M 49.

1. Giriş

Osmanlı tarihi incelendiğinde hemen hemene her yerleşim yerinde vakıflara rastlanmaktadır. Bunlardan bir tanesi de Afyonkarahisar ili Sinan paşa ilçesindeki Lala Sinan Paşa Vakfıdır. Vakıf, şehit Mehmet oğlu Sinan Paşa tarafından H. 1 Rebîü'l-evvel 931 (M. 27 Aralık 1524) kurulmuştur¹.

Vakfiyeye göre Sinan Paşa, Karahisar-ı Sâhib'e bağlı Sincanâbâd Nahiyesi'ndeki Çatöyük Köyünde imar ve ettiği imaretin tamamını bu vakıfa vakfetmiştir. Burada bir cami, yolcuların konaklamaları için iki oda, bir mektep, imaretin müstemilatı olarak bir mutfak, bir ekmekhane, bir fırın, bir kiler, bir anbar, gelen yolcuların binekleri için bir ahır ve bir tuvalet bulunmaktadır.

Bu vakfın giderlerini karşılamak üzere köyler, tarlalar, akar, bezzâziye, dükkanlar, hamamlar, değirmenler, hanlar ve bostanlar bulunmaktadır (Karazeybek, 2002: 400).

2. Osmanlıda Vakıf

Vakıf sözcüğü Türkçe de “vakfetmek” ve “vakıf” olarak iki şekilde kullanılmaktadır. Hukuk dilinde ise “vakıf” taşınır ve taşınmaz bir malın alınıp satılmaktan sonsuza kadar alıkonması anlamındadır. Akipek tarafından yapılan tanımda “vakıf, müstakil ve yeni bir hak sujesi meydana getirmek üzere devamlılık gösteren, belirli bir amaca bir malın kanunundaki şekillere uygun olarak tahsisi sonucunda vücut bulan bir tüzel kişidir”(Akipek,1986: Ek-B. 2).

Vakıf, bir şahsın menkul veya gayrimenkul malını kendi mülkünden çıkarıp, sonsuza kadar halkın yararı için

kullanıma tahsis etmesidir (Köprülü, 1970: 389).

Bu tanımlara göre vakıflarda iki unsur vardır;

- Bir malın yada malların var olması,
- Mal yada malların belirli bir amaca tahsis edilmiş olması (Erkilet, 1993: 10).

Türk Devlet'lerin sosyal yaşamında çok önemli bir yere sahiptir. Osmanlı da Vakıf kuruluşuyla ilgili olarak düzenlenen belgeye “**vakfiye**” denir. Vakfı yapana “**vâkıf**”, vakfedilen mala da “**mevkûf**” denir. Vakfiyeler Kadı huzurunda düzenlenir.

Vâkıf (vakfı yapan), vakfiyesinde vakfı yönetmek üzere bir mütevellî tayin eder. Mütevellî vakfın gelirlerini toplar, topladığı gelirleri vakfiyesinde gösterilmiş olan yerlere harcar ve vakıf görevlilerini denetler. Vakfın mütevellîsinin kim olacağı vakfiyede belirtilmemişse Kadı tarafından bu göreve ehil biri tayin edilir.

Padişah ve Sultan vakıfları ile diğer bazı büyük vakıfların vakfiyelerinde vakıfla ilgili işlemleri denetleyen bir üst görevlinin bulunduğu görülmektedir ki, buna “**nâzır**” denir. Mütevellî görevini bu vakıf nazırının direktifleri doğrultusunda yönetir ve gerektiğinde onun tarafından denetlenir.

Mütevellî Kadı'ya karşı sorumlu olup ortadan kaybolduğu veya vakfı kötü yönettiği durumlarda Kadı onun yerine başka birini tayin edebilir. Ayrıca vakıf işlemlerinin çok olduğu durumlarda da Kadı vakfın bazı işlerini yönetecek başka bir kişiyi daha tayin eder ki buna “**kaymakam-ı mütevellî**” denir (Elitaş, Güvemli, Aydemir, Erkan, Özcan ve Oğuz, 2008: 236-237).

İslam ülkelerinde Vakıfların VIII. yüzyıl ortalarından XIX. Yüzyıl sonlarına kadar toplum yaşamında önemli etkileri olan

¹ Şeşen, Ramazan Sinan Paşa'nın Arapça Vakfiyensin Tercümesi, VD, X, 1973, s. 337-343.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

sosyal ve dini bir kurum olarak varlığını koruduğu anlaşılmaktadır

3. Sinan Paşa Vakfı

Lala Sinan Paşa Eyâlet-i Rum Beylerbeyliği görevinden ayrıldıktan sonra Rum Eyâleti'ndeki 6.316 akçe geliri² bulunan Kıyık (Kınık)³, Boylak (Topalak)⁴, Muhtesip, Haküne ve Hasan Kuşcu isimli mülk köyleri timâra verilmiştir. Bunların karşılığında, Anadolu Eyâleti'nde Karahsâr-ı Sâhib Kadılığı'na bağlı Ulu-Sincanlı Nâhiyesi'nde bulunan Çat-öyük ve Küçük-Öyük köyleriyle Sancakdâr-kırı isimli çayır ile ilicek isimli mezra'a kendisine mülk olarak verilmiştir⁵

Sinan Paşa, Çatöyük Köyü'nde bir külliye yaptırmış ve bunun için kurduğu vakfa sözkonusu yerlerin tamamını vakfetmiştir. Sinan Paşa'nın, Sinan Paşa ilçesinde H.931/M. 1524 yılında bir külliye yaptırmıştır (Gönçer, 1991: 226). Külliyesinde, bir cami, şadırvan, mektep aşhane, anbar, türbe ve bir hamamı vardır (Eyice, 1973: 319-331).

4. Osmanlıda Vakıf Muhasebesi

Türk Devletleri'nde vakıfların muhasebeyle ilişkisi iki yönlüdür. Bunlardan birincisi, vakıfların kuruluş ve işletilmelerinin muhasebesidir. İkincisi ise, vakıfların eğitime yönelik çalışmaları içinde yer alması gereken muhasebe eğitiminin incelenmesiyle ilgilidir (Güvemli, 2000: 380).

Tanzimat öncesi döneme baktığımızda, vakıf işletilme muhasebesi ile ilgili kayıtların, Bâb-ı Defteri'ye (Defterdarlığa) bağlı olarak görev yapan Haremeyn Muhasebesi Kalemî, Haremeyn Mukaatası Kalemî, Küçük Evkaf Muhasebesi Kalemî ve

Anadolu Muhasebesi Kalemî'nde tutulmakta olduğunu görüyoruz.

Haremeyn Muhasebesi Kalemî ile Haremeyn Mukaatası Kalemî iki kutsal şehre (Mekke-Medine) ait ve ona sonradan ilhak edilmiş olan vakıfların kayıtlarını tutar, muhasebelerini kontrol eder. Her sene bu dairelere bağlı bütün vakıfların muhasebe işlemleri bu kalemlerde evkaf müfettişleri tarafından gözden geçirildikten sonra defterlerin bir nüshası Başmuhasebeye gönderilir, bir nüshası ise dairede kalır.

Darussaâde Ağalarının gözetimi altında bulunan Haremeyn Muhasebesi Kalemî, ayrıca Padişah ve Sultan vakıfları ile *Selâtin* denilen büyük camilerin vakıfları ve bu camilerde görev yapan görevlilerin maaşları ile ilgili işlemlerde bakardı. Haremeyn Mukaatası Kalemî ise genellikle vakıf arazi ve binalarının kiralanması ile ilgili işlemleri yürütürdü (Elitaş, Güvemli, Aydemir, Erkan, Özcan ve Oğuz, 2008: 238).

5. Merdiven Yöntemi

Kayıt biçimi, yukarıdan aşağıya doğru, ana tutar ve bu tutarı oluşturan ayrıntıları içerdiği için Merdiven Yöntemi denilmektedir. Merdiven Yöntemi, dünyada bilinen en uzun ömürlü kayıt tekniklerinden birisidir. Bu kayıt yönteminin bilinen ilk örnekleri VIII. Yüzyılın ikinci yarısına aittir. Abbasi devletinde doğmuş, XIII. Yüzyılın ortalarında İlhanlılara geçmiş ve XIV. Yüzyılda Osmanlı Devleti de İlhanlılardan alarak XIX. Yüzyılın sonuna kadar kullanmıştır.

Merdiven Yöntemi asırlar boyu gelişen ve değişen koşullara göre kendilerini yenilemiştir. Kullanım yerleri gelişmiştir. Yöntem iç ve dış denetime, muhafazakârlığa, gizliliğe ve özellikle raporlamaya her zaman önem veren bir çizgide kalmıştır. Raporlamadaki açıklık ve anlaşılır olma özellikleri yöntemin uzun ömürlü olmasının başta gelen nedenleridir.

Merdiven Yönteminin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür;

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Tahrir Defteri* 147, s. 123.

³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 387 Numaralı *Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rûm Defteri*, 937/1530.

⁴ A.g.k.

⁵ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Tahrir Defteri* 147, s. 123.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

- Devletçilik egemen olan ülkelerde devlet muhasebesi için kullanılmıştır.
- Devletin gelirleri ve giderleri için vergi gelirlerinin toplanması ve harcanması esasına dayanır.
- Vergi gelirlerinin eyaletlerden alınması her eyaletin toplam vergi gelirlerinin ve vergi türlerinin alt alta yazılarak toplanması şeklinde gerçekleşir.
- Harcama türlerinin ve tutarının alt alta sıralanması esastır.
- Muhasebenin tahakkuk esasına göre çalışması esastır. Ancak tahakkuk maddesi yapılmadan işlemlerin yürütüldüğü bilinmektedir. Tahakkuk tutarı başka bir yerde takip edilmektedir.
- Sistem hem miktar ve hem de tutar yazmaya müsait bir yapıdadır.
- Devletin bir yıllık gelirinin tek bir kayıt ile yapılmasını sağlar (Elitaş, Güvemli, Aydemir, Erkan, Özcan ve Oğuz, 2008: 1-182).

Osmanlı devlet muhasebesinde kullanılan Merdiven Yöntemi, Vakıf muhasebesinde de kullanılan bir kayıt yöntemidir. Vakıflarda kullanılan Merdiven Yöntemine örnek olarak da, Sinan Paşa vakfiyesinin muhasebesinden bir örneğe çalışmamızda yer vereceğiz.

6. Sinan Paşa Vakıf Muhasebesi Örneği

Sinan Paşa Vakfı idâri olarak nerelere bağlı olduğu H.11 C 1191 (28 Temmuz 1777) tarihli belgede ayrıntılı olarak yer almaktadır. Bu belgeye göre, vakıf H.1014 (M. 1605-1606) tarihine kadar Anadolu Muhâsebesine bağlı kalmıştır. Bu tarihten sonra Haremeyn-i Şerîfeyn Muhâsebesi'ne bağlanarak Dâtrü's-sâ'de ağasının idaresi altına verilmiştir. Ancak H.1173 (M. 1759-1760) tarihinde vakıf mütevellileri ve vakıftan yararlananların müracaatları sonucunda tekrar Anadolu Muhâsebesine bağlanmıştır.

6.1. Vakfiyeye Göre Vakfın Gelir Kaynakları

Sözkonusu Sinan Paşa Vakfı örneği uzunca bir örnek olup bu çalışmada vakıf gelir ve giderlerinin bir kısmını gösteren üç yaprak esas alınmıştır. Ancak Sinan Paşa Vakfı'nın genel olarak düşünüldüğünde gelirini oluşturan kalemlerin tamamı aşağıda sayıldığı gibidir;

1. Çatöyük Köyü'nün tamamı,
2. İskender, Yusuf, Balaban, Karagöz, Şirmerd, Yovan, diğer Yusuf, Şâdi, Murat ve Doğan isimlerinde vakfedenin on âzâdlısı ve bunların evlatları söz konusu köyde ortakçı olduklarında elde edilen hasılatın üçte biri,
3. Çatöyük Köyü'nde vakfın yaptırdığı hamamın tamamı ,
4. Sincanâbâd Nahiyesi'ne tâbi Sancakdâr-kırı⁶ adlı arazinin tamamı,
5. Sincanâbâd Nahiyesi'ne bağlı ilicek Mezra'sının tamamı,
6. Sincanâbâd Nahiyesi'ne bağlı Küçük-öyük Köyü'nün tamamı⁷,
7. Küçük-öyük Köyü'nde herkes tarafından bilindiği belirtilen bir çayırın tamamı,
8. Tire şehrinde 62 dükkan,
9. Tire'de Keten pazarı diye bilinen Keten Çarşı'sının tamamı,
10. Tire'de piring pazarı mevziinin tamamı,
11. Pirin Pazarı yakınında bulunan Han'ın tamamı,
12. Aslen Bozahane olan Han'ın tamamı,
13. Tire'de Ahmet Çelebi'ye ait Han'ın dörtte bir hissesi,
14. Tire'de vakıf tarafından yaptırılan buzhane'nin tamamı,

⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **Muhasebe Defteri Numara 438**, s. 170.

⁷ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyût-ı Kadime Arşivi, **Tahrir Defteri, 575**, Varak: 34a-34b.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

15. Tire'nin dışında yoncalık denilen iki parça arazinin tamamı,

16. Bursa Yenişehir Nahiyesi'ne bağlı Ayazma Köyü'nün tamamı,

17. Kütahya'da Simav Nahiyesi'ne bağlı Fınducak Köyü yanında bir hamam,

18. Sivas'da Büyük Bezzaziye denilen, içerisinde 48 dükkanı bulunan bedestenin tamamı,

19. Söz konusu bedestenin dışında, doğu, güney ve kuzey taraflarını çevreleyen ve bedestene bitişik 31 dükkan,

20. Büyük Bezzazistan'ın batısında, bitişğinde olup içerisinde 21 dükkanı bulunan Küçük Bezzazistan'ın tamamı,

21. Vakıf tarafından Sivas'da yaptırılmış büyük bir hanın tamamı,

22. Söz konusu hanın kible tarafında bulunan 26 dükkan,

23. Güney tarafları Taş Hana ve kuzey tarafları Tura nehrine sınır olan dört dükkan,

24. Taş Hanın önünde bulunan Kapan Hanın tamamı

25. Yeniçarşı'da vakıfın yaptırdığı 28 dükkanın tamamı,

26. Vakıfın Eski Çarşı'da yaptırdığı boyacı dükkanlarının tamamı,

27. Vakıfın Eski Çarşı'da yaptırdığı iki dükkanın tamamı,

28. Sivas'ta yaptırılan biri erkeklere biri kadınlara ait iki hamamın tamamı,

29. Sivas şehri dışında herkesçe bilinen bir bina içindeki iki değirmenin tamamı

30. Sivas'a bağlı Koçhisar Köyünün tamamı,

31. Sivas şehri çevresindeki Şenkürek Köyü'nün tamamı,

32. Sonisa Kasabası'nda bulunan hamamın tamamı,

vakfiyenin gelir kaynaklarını oluşturmaktadır.

6.2. Vakfiyeye Göre Vakfın Giderleri⁸

Yukarıda gelirleri sayılan Sinan Paşa Vakfı'nın giderleri ise şu şekildedir:

1. Vakıf gelirlerinden öncelikle imaretin ve bütün evkafın rakabe, bakım, onarım ve yenileme masrafları ile alet ve edevat masrafları yapılacaktır,

2. Sonra imaret görevlilerinin maaşları ödenecektir,

3. Her yıl Haram-ı Şerif'te hizmet edenlerle çevresine sarfedilmek üzere Ka'be-i muazzamaya bin dirhem gönderilecektir,

4. Hasılatтан geri kalanın üçte bir mütevellîye verilecektir.

5. Gümüşten cami hatibine günlük 3 dirhem,

6. İmam günlük 3 dirhem,

7. Mü'ezzine günlük 2 dirhem,

8. Mu'allime günlük 3 dirhem,

9. Mektep kalfasına günlük 1 dirhem,

10. Kuran okuyan hafızların reisine günlük 2 dirhem,

11. Kuran okuyan 5 hafızın her birine günlük 1'er dirhem,

12. Mu'arrife günlük 1 dirhem,

13. İmaret Şeyhine günlük 3 dirhem,

14. Bevvâba günlük 1 dirhem,

15. Kilerciye günlük 2 dirhem,

16. Nâkibe günlük 1 dirhem,

17. Aşçı ve ekmekçinin her birine günlük 3'er dirhem,

18. Aşçı yamağına günlük 1 dirhem,

19. Kâtibe günlük 2 dirhem,

20. Câbiye günlük 5 dirhem,

21. Nâzıra günlük 3 dirhem,

22. Yetimler için kaftan, gömlek, takke v.s eşya için günlük 3 dirhem,

23. Camini ve iki misafirhanenin kandil yağları ile gelen misafirler için dört yastık ve

⁸ Karazeybek, Mustafa. *Sinan Paşa Evkâfı, XI. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu*, Afyonkarahisar Belediyesi Yayınları, Afyonkarahisar: 2002, s. 404-406'dan uyarlanarak alınmıştır.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

dört döşek masrafı, cami ve iki ev ile mektebin hasırları için günlük 2 dirhem,

24. Yemek ve ekmek pişirmek için gerekli odun ile iki odalı misafirhanenin kışlık odun masraflarını karşılamak üzere günlük 6 dirhem,

25. Fakirler ve misafirler için sabah ve akşam imarette pişecek et için günlük 20 dirhem,

26. Her gün gerekli olan pirinç masrafları için günlük 20 dirhem,

27. Yağ için günlük 8 dirhem,

28. Bal için günlük 5 dirhem,

29. Salça, tuz, nohut, safran vs. yemekler için gerekli malzeme masraflarına günlük 2 dirhem,

30. Günlük üç kile buğday için 12 dirhem,

31. İmaret mutfağında okkası dört yüz dirhemden yetecek miktarda et katılarak her sabah etli pirinç çorbası ile her akşam bir kile buğday ile etli çorba pişirilecektir,

32. Bu çorbalar pişirildiğinde vakıfta görevli olan hatip, imam, şeyh, mu'allim, mü'ezzin, bevvab, ferraş, nakib, kilerci, aşçı ve ekmekçiye dörtyüz dirhem miktarı alan kepeçe ile bir kepeçe çorba ve iki ekmek verilecektir,

33. Mektepte öğrenim gören öğrencilere, fakirlere, miskinlere, vakfın âzâdlılarına ve evlatlarına birer ekmek ve yirmişer dirhem et ile sözkonusu yemekten birer kepeçe verilecek,

34. İmaretin iki misafirhanesine gelen misafirlerden her biri için bir ekmek ile otuz dirhem bal verilecektir. Sabah ve akşamları elli dirhem miktarı baharatlı pilav, yirmi beş dirhem et ile umum için pişirilen yemekten de bir kepeçe yemek ve bir ekmek verilecektir.

35. Senenin sonbahar ve kış aylarını kapsayan altı ay da misafirlerin hayvanları için Karahisar-i Sahib kilesiyle iki kile arpa verilecektir,

36. Cuma günleri iki batman pirinçten pilav pişirilecektir,

37. İki bayramdan her biri için batman pirinçten biberli, baharatlı ve safranlı olarak pilav pişirilerek yedirilecektir,

38. Regaip, berat ve kadir gibi mübarek gecelerde dörder batman miktarı pirinç ile baharatlı ve safranlı pilav pişirilip hazır bulunanlara yedirilecektir,

39. Her berat gecesinde cami de mihrabın iki yanında her biri üçer okkalık iki adet balmumu yaptırılarak o gece yaktırıldığı gibi Cuma, ramazan ve sair mübarek gecelerde de yakılacaktır,

40. Baharatlı pilav pişirildiğinde her üç okka pirince bir okka yağ kullanılacaktır. Safran ile pişecek pilava altı okka pirinç için beş okka bal kullanılacaktır,

41. Aç ve muhtaç olup da yemek ricasıyla imarete gelenler doyurulacak kimse aç olarak döndürülmeyecektir,

42. Misafirlerin haklarına riayet edilerek ikamet müddeti üç gün ve üç gece olacaktır,

43. Camide serili olan halılar ve kilimler gerektiğinde yenilenecektir,

44. Tencere, sahan ve sair bakır kaplar gibi vakfa ait alet ve edevat tamir ve ıslah edilecektir. Muayyen masraflardan artan gelirler gelecekteki ihtiyaçlar için saklanacaktır,

45. İmarette yapılması zaruri hizmetler, öncelikle azadlıları ve onların fukara evlatlarından yapmaya kadir olanlara verilecektir,

46. Şayet imaret yıkılırsa vakfın hasılatından elde edilecek gelirle tekrar yapılacaktır. İmaretin yapılmaması durumunda gelirler fukara ve miskinlere harcanacaktır.

Aşağıda Sinan Paşa Vakfı'na ait kayıtlardan sadece 3 yapraklık kısmı örnek olarak alınmıştır. Alınan bölümün orijinal hali ve Türkçe hali görülmektedir.

6.3. Sinan Paşa Vakfı Örneğinin Siyakat Hali:

فہم صلیب پہنچانے لگاں اور شاہ پٹ و کراچی اور پٹ و قلعہ سوات پہنچانے لگاں۔ قلعہ سوات پہنچانے لگاں اور شاہ پٹ و کراچی اور پٹ و قلعہ سوات پہنچانے لگاں۔ قلعہ سوات پہنچانے لگاں اور شاہ پٹ و کراچی اور پٹ و قلعہ سوات پہنچانے لگاں۔

۱	۱۰۰۰	۱۰۰۰
۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۲۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۳۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۴۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۵۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۶۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۷۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۸۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۱	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۲	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۳	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۴	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۵	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۶	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۷	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۸	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۹۹	۱۶۵۰	۱۶۵۰
۱۰۰	۱۶۵۰	۱۶۵۰

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

1	100	100
2	100	100
3	100	100
4	100	100
5	100	100
6	100	100
7	100	100
8	100	100
9	100	100
10	100	100
11	100	100
12	100	100
13	100	100
14	100	100
15	100	100
16	100	100
17	100	100
18	100	100
19	100	100
20	100	100
21	100	100
22	100	100
23	100	100
24	100	100
25	100	100
26	100	100
27	100	100
28	100	100
29	100	100
30	100	100
31	100	100
32	100	100
33	100	100
34	100	100
35	100	100
36	100	100
37	100	100
38	100	100
39	100	100
40	100	100
41	100	100
42	100	100
43	100	100
44	100	100
45	100	100
46	100	100
47	100	100
48	100	100
49	100	100
50	100	100
51	100	100
52	100	100
53	100	100
54	100	100
55	100	100
56	100	100
57	100	100
58	100	100
59	100	100
60	100	100
61	100	100
62	100	100
63	100	100
64	100	100
65	100	100
66	100	100
67	100	100
68	100	100
69	100	100
70	100	100
71	100	100
72	100	100
73	100	100
74	100	100
75	100	100
76	100	100
77	100	100
78	100	100
79	100	100
80	100	100
81	100	100
82	100	100
83	100	100
84	100	100
85	100	100
86	100	100
87	100	100
88	100	100
89	100	100
90	100	100
91	100	100
92	100	100
93	100	100
94	100	100
95	100	100
96	100	100
97	100	100
98	100	100
99	100	100
100	100	100

پاکستان کے لیے

3

پاکستان کے لیے

4

پاکستان کے لیے

5

پاکستان کے لیے

6

پاکستان کے لیے

Handwritten Ottoman Turkish financial records (Muhasebe) from the Sinan Paşa Vakfı. The document is divided into three numbered sections (7, 8, 9) and contains various tables of income and expenditure.

Section 7: A table of income and expenditure for the year 1040 (1628-1629). The table is organized into columns for different types of income and expenditure, with handwritten entries in Ottoman Turkish script.

Section 8: A table of income and expenditure for the year 1041 (1629-1630). The table is organized into columns for different types of income and expenditure, with handwritten entries in Ottoman Turkish script.

Section 9: A table of income and expenditure for the year 1042 (1630-1631). The table is organized into columns for different types of income and expenditure, with handwritten entries in Ottoman Turkish script.

6.4. Sinan Paşa Vakfı Örneğinin Türkçe Hali:

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

① Afyonkarahisar'daki Lâlâ Sinan Paşa ve Gedik Ahmed Paşa vakıflarından Haremeyn Hazinesi için ayrılan ve boşalan yerlerin satışlarından elde edilen gelirlerle birlikte adı geçen Sinan Paşa Vakfı'ndan vukû bulan ferag ve intikal hesaplarına dair ayrıntılı defterdir ki aşağıya çıkarılmıştır.

Kurus

1.000	Lâlâ Sinan Paşa vakfından terk edilen ve boşalan hisselerden
1.625	Adı geçen vakıftan maaş ve muhasebe harcından
3.065	Gedik Ahmet Paşa vakfından maaş ve muhasebe harcından
22,50	Lâlâ Sinan Paşa vakfından intikal harcı
<u>2,50</u>	Adı geçen vakıftan ferağ harcı
5.715	
15	Adı geçen vakıftan intikal harcı
10	Adı geçen vakıftan intikal harcı
15	Adı geçen vakıftan ferağ harcı
35	Adı geçen vakıftan intikal harcı
<u>2,50</u>	Adı geçen vakıftan intikal harcı
5.792,50	
22,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
7,50	Adı geçen vakıftan ferağ harcı
1,50	Adı geçen vakıftan ferağ harcı
15	Adı geçen vakıftan ferağ harcı
<u>6,50</u>	Adı geçen vakıftan intikal harcı
5.845,50	
6,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
6,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
6,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
7,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
<u>3,50</u>	Adı geçen vakıftan intikal harcı
5.876	
7,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
7,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
7,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
7,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
<u>2,50</u>	Adı geçen vakıftan intikal harcı
5.908,50	
2,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
7,50	Adı geçen vakıftan intikal harcı
3,50	Adı geçen vakıftan ferağ harcı
25	Adı geçen vakıftan intikal harcı
<u>19</u>	Adı geçen vakıftan intikal harcı
5.966	
<u>1.193,68</u>	Benim Zammım
4.772,32	
4.772,32	
<u>172,32</u>	Posta Ücreti
4.600	
<u>250</u>	Kırtasiye masrafı
4.350	

Kurus

65

32

51

83

1

28

3

1

1

7

6,50

7,50

8

6,50

2,50

23

26

5

6,50

5,50

4

1

72

6

Yalnız dört bin üçyüz elli kuruştur.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

③ Haremeyn'e (Mekke-Medine) tâbi vakıflardan Afyonkarahisar sancağında bulunan Lâlâ Sinan Paşa ve Gedik Ahmet Paşa vakıflarının hicri 1274 (Milâdi) senesi muhasebesi görülmüş ve elde edilen gelirlerden Haremeyn hazinesi için ayrılan miktar ile boşalan hisselerden ve Lâlâ Sinan Paşa vakfından meydana gelen ferağ ve intikal harçları yukarıda gösterildiği gibi 5.960 kuruşa ulaşmış ve bu paradan benim maaşım ile posta ve kırtasiye masrafları mahsup edildikten sonra kalan 4.350 kuruş Haremeyn hazinesine gönderilmiş olduğunu bildiren işbu imzalı defter takdim kılınmıştır.

1 Zilhicce 1275

Hafız Ali

Karahisar-ı Sahip Evkaf Müdürü

④ Onaylayan:

Abid Efendizâde Ahmed Raşid

Karahisar-ı Sahip Kadısı

⑤ Gelirler odasından hesapların dökümü çıkarılarak karşılaştırılsın

⑥ Burası dar olduğundan sol tarafta hesapların dökümü çıkarılmıştır.

⑦ Karahisar-ı Sahip Evkaf Müdürü Hafız Ali Efendi'nin imzalı defteri gereğince Haremeyn (Mekke-Medine) hazinesine bağlı Lâlâ Sinan Paşa ve Gedik Ahmed Paşa vakıflarından elde edilen ferağ ve intikal gelirleri ve yapılan maaş ödemeleri, muhasebe harcı, posta ücret ve kırtasiye masrafları:

a- Lâlâ Sinan Paşa vakfından

Ferağ ve intikal harcı

Kuruş

276

55

220

Akçe

26 ¹/₅

Evkaf Müdürü

hissesi

36

Boşalan yerlerden elde edilen peşinat

Kuruş

1.000

200 ¹/₅ Müdür hissesi

80

Yekun

Kuruş

1.026

Akçe

36

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

b- Adı geçen vakıflardan maaş ve muhasebe görülmesi ve imza için ayrılan para

Maas

İmza Harcı

<u>Kuruş</u>	<u>Akçe</u>	<u>Kuruş</u>	
1.299		326	Afyonkarahisar'daki Lâlâ Sinan Paşa vakfından
			hicri 1274 senesi için
2.452		613	Afyonkarahisar'daki Gedik Ahmet Paşa
			vakfından hicri 1274 senesi için
3.751		939	
<u>750</u>	<u>26</u>	<u>188</u> ^{1/5}	Müdür hissesi
3.000,50	36	751	
<u>563,50</u>		<u>563,50</u>	Muhasebe görülmesi ve maaş için ayrılan
3.564	36	187,50	
<u>422,50</u>	<u>36</u>	<u>0</u>	
3.141,50	-	187,50	Posta ve kırtasiye ücreti
Yekun			
Kuruş	Akçe		
4.349,50	36		

⑧ Ferman buyurulduğu üzere işbu defterde yazılı Lâlâ Sinan Paşa ve Gedik Ahmed Paşa vakıflarından meydana gelen ferağ ve intikal harcamalarından elde edilen gelirler ile maaş ve muhasebe harçları ayrılarak hesap olunduktan ^{1/5} müdürünün ve hademenin hisseleri çıktıktan sonra Haremeyn hazinesinin geliri yukarıda gösterildiği şekilde 4.349 kuruş 36 akçeye ulaşmış olmakta adı geçen bu geliri hazineye teslim edilmesi için tahsilat odasından zimmet pusulası yazılması hakkında emir verilmesi.

27 Receb 1276 (Miladi)

⑨ Gelirler odasından çıkarılan hesap dökümüne göre zikri geçen meblağın tahsili için zimmet pusulası yazılmıştır.

1 Şaban 1276 (Miladi)

6.5. Sinan Paşa Vakfı Örneğinin Tek Düzen Hesap Planı'na Göre Yapılışı

Çalışmaya konu olan Sinan Paşa Vakfı kayıtlarının çok geniş olduğunu daha önceden de belirtmiştik. Ancak çalışma çerçevesinde Vakfın geniş kayıtlarından üç yaprak esas alınarak yukarıda orijinal ve Türkçe kayıtları verilmiştir. Bu başlık altında ise yukarıda verilen örnek kaydın 1 ile 7. maddeleri arasındaki işlemlerin Tek Düzen Hesap Planı'na göre yapılışı üzerinde durulacaktır. Ancak söz konusu kayda geçmeden önce Sinan Paşa Vakfı kaydının devlet muhasebesi anlayışı ile yapıldığını ve bizim burada yer vereceğimiz kaydın özel sektör mantığı içerisinde kalacağını söylemekte fayda vardır. Bu bilgiler ışığında Sinan Paşa Vakfı'na ilişkin yapılması gerekli çift taraflı kayıt tek düzen hesap planı mantığına göre aşağıdaki gibi olmalıdır.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...

1	/		
100 KASA HESABI		5.966	
	649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KÂR. HS.		4.772,32
	649.01 Vakıf İntikal Harcı	4.727,32	
	649.02 Vakıf Ferağ Harcı	45	
	335 PERSONELE BORÇLAR HESABI		1.193,68
	/		
2	/		
335 PERSONELE BORÇLAR HESABI		1.193,68	
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HESABI		422,32	
770.01 Posta Ücreti	172,32		
770.02 Kırtasiye Masrafı	250		
	100 KASA HESABI		1.616
	/		

Ayrıca “100 KASA HESABI”nın ilgili kayda ilişkin para hareketlerini gösteren büyük defter görüntüsüne bakılacak olunursa vakfın gelir-gider çıkışlarının görüntüsü daha iyi görülebilecektir. Buna göre “100 KASA HESABI”na ilişkin büyük defter aşağıdaki gibi olacaktır.

100 KASA HESABI	
(1) 5.966	1.616 (2)
4.350	

7. Sonuç

Bu örnekten amaç Sinan Paşa Vakfı’na ilişkin Merdiven Kayıt Yöntemi esasında yapılan kaydın çift taraflı kayıt anlayışı içerisinde gösterilmesini ve her iki sistemin birbiri ile uyumsuzluklarından ziyade ortak noktalarının çok oluşunun ortaya konmasına katkı sağlamaktır. Vakıf kaydının orijinalinde gelirlerin ve giderlerin birlikte yer aldığı, gelirlerden giderlerin düşüldüğünü görmekteyiz. Bu çerçevede anılan kaydın tek düzen hesap planı mantığı içerisinde yapılması üzerinde durularak ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- Akipek, Jale, G.; 1986, Türk Medeni Kanunu, 1.Cilt, Ankara.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **Tahrir Defteri 147**.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **387 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rûm Defteri**, 937/1530.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **Muhasebe Defteri Numara 438**.
- Elitaş, Cemal, Güvemli,Oktay., Aydemir,Oğuzhan., Erkan,Mehmet., Özcan, Uğur ve Oğuz,Mustafa. 2008, Osmanlı İmparatorluğu’nda 500 Yıl Boyunca Kullanılan Muhasebe Yöntemi; Merdiven Yöntemi, Maliye Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Eyice, Semavi. 1973, “Sincanlı’da Sinan Paşa İmaretı”, Vakıflar Dergisi, X.
- Gönçer, Süleyman. 1991, Afyon İli Tarihi II, Afyon.
- Güvemli, Oktay. 2000, Muhasebe Tarihi I, Süryay Yayınları, İstanbul.
- İslam Ansiklopedisi 13.Cilt, 1993, Milli .Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul.
- Karazeybek, Mustafa. 2002, “Sinan Paşa Evkâfı”, VI. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu, Afyonkarahisar.
- Köprülü, Bülent. 1970, Medeni Hukuk, Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Şeşen, Ramazan. 1973, Sinan Paşa’nın Arapça Vakfiyesinin Tercümesi.
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyût-ı Kadime Arşivi, **Tahrir Defteri, 575**.

MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ... MUHASEBE ve FİNANS TARİHİ...